

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1363489/8

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב שלמה שפירא

המבקש: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד אריה שם טוב)

נגד

המשיבה: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד ליטל יעקובוביץ)

הנדון: החובה לנמק מייד החלטה רכושית או פרטיבית וליתנה בשלושה למרות הגדרתה 'החלטת ביניים'; אי-הרשאת הערעור עליה משעיכב בית דין קמא את ביצועה בפועל עד לתיקון פגמיה

החלטה

לפנינו בקשת רשות ערעור על החלטתו של בית הדין הרבני האזורי פתח תקווה (בדן יחיד מדייני הרכב א של בית הדין) מיום ל' בשבט התשפ"ג (21.2.23) שבה נאמר כדלהלן:

התקבלה תגובת הכונס, בהתאם להחלטה מתאריך 4.1.23 בה הורה בית הדין לכונס הנכסים להגיב לטענות הבעל בדבר התנהלותו של הכונס סביב ההתמחרות שבוצעה בתאריך 23.12.22 ואשר אין חולק כי הבעל לא נכח בה ורק כמה ימים לאחריה הודיע כי הוא מוכן להשוות את הצעתו להצעה הזוכה בהתמחרות.

בית הדין מבהיר כי הוא שוקד על כתיבת החלטה מנומקת בנושא זה, אולם יחד עם זאת, הואיל וכתיבת הנימוקים אורכת זמן ובית הדין מעוניין לסייע לצדדים לקדם את הליכי המכירה, לפיכך תינתן החלטת ביניים והנימוקים יינתנו בימים הקרובים לאחר סיום כתיבתם.

בית הדין פוסק:

א. הדירה תימכר לזוכה בהתמחרות, [אלמונית].

ב. כונס הנכסים ינסח הסכם מכר ויביאנו לאישור בית הדין.

ג. עותק מההחלטה יועבר לכונס הנכסים ולזוכה בהתמחרות.

הבקשה עמוסה ב'סקירות היסטוריות' של הרקע וההליכים ובטיעונים הנוגעים להם ודלה בטיעונים לגופה של ההחלטה. יש בבקשה אכן טיעונים כלליים המבקשים לבסס את זכות הקדימה העקרונית של אחד הצדדים לעומת צד ג', אך אין הכרח כי הללו רלוונטיים למקרה המסוים שלפנינו ובפרט בנסיבות שבהן התקיימה כבר התמחרות והמבקש אף הוזמן לה ונמנע מהשתתפות בה, וכפי העולה מדברי כונס הנכסים אף הודעתו כי מבקש הוא להשוות להצעה הזוכה לא נמסרה מייד כשהודיע לו הכונס על אודות הצעה זו.

עם זאת קשה להלין על המבקש שלא טען לגופה של החלטה ולא הראה את המשגים שנפלו בה, לדעתו – אלא בחר תחתם לדבר על משגים, לטענתו, בהתנהלות בית הדין בשלבים שקדמו

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לה – שהרי ההחלטה עצמה נעדרת נימוקים, ובאין נימוקים אין כנגד מה לטעון ולא נותרה למבקש אפשרות אלא "לירות לכל הכיוונים" מהעדר יכולת לכוון את חיציו למטרה – לנימוקי בית הדין קמא.

ואכן הטיעון העיקרי הראוי לעיון, ואולי אף ליותר מעיון, בדברי המבקש הוא נגד עצם היותה של ההחלטה נעדרת נימוקים.

תקנה קיד לתקנות הדיון מחייבת לנמק כל החלטה, למעט החלטה דיונית גרידא, ועוגניה של חובה זו הם בין השאר בצורך לאפשר את זכות הערעור. התקנה מתירה אומנם לדחות את הנימוקים למועד מאוחד יותר או לפסק הדין הסופי, ועל כך לכאורה נסמך בית הדין בדבריו בהחלטה זו כי הנימוקים יינתנו בהמשך.

אולם אליה וקוץ בה: שעה שניתנה החלטה אופרטיבית שאם תמומש אפשר שתהיה בלתי הפיכה או למצער בלתי הפיכה מבלי שייגרם נזק לצדדים ואף לצדדי ג' עקב הפיכתה – וכזו היא לכאורה החלטה המורה על מכירת נכס הצדדים לצד ג' – הרי שהעדר נימוקים פוגע בזכות הערעור, אם ערעור בזכות הוא (ולטעמי יש מקום לראות בהחלטה זו החלטה המקימה זכות ערעור, אלא שלמעשה ראה המבקש עצמו את בקשתו כבקשת רשות ערעור בלבד), ביכולת של בית הדין הגדול לשקול במאזני צדק בקשת רשות ערעור ואף ביכולת לשקול בקשה לעיכוב ביצוע – לו הוגשה כזו כנלוות לבקשה שלפנינו.

לא זו אף זו, ההחלטה לוקה לכאורה בפגם נוסף והוא נתינתה בדין יחיד.

אומנם הדין שנתן את ההחלטה כתב כי מדובר ב"החלטת ביניים", אולם ברובד המהותי מדובר בהחלטה סופית ואף בפסק דין הקובע הלכה למעשה כי המבקש לא יורשה לרכוש את זכויות המשיבה וכי אף זכויותיו שלו יימכרו בעל כורחו לצד ג'. המכירה בפועל אומנם טעונה עדיין את אישורו של בית הדין, אולם אישור זה נחוץ כדי לוודא כי המכירה בפועל נעשתה כדין, בהתאם להוראות בית הדין וכו' בעוד עצם ביצועה הוא בכחינת עובדה מוגמרת (אלא אם יחזור בו אותו צד ג' או שדרך מקרה לא יצליחו הכונס וצד ג' הלה להגיע לכדי הסכם).

קשה, בלשון המעטה, למצוא צידוק בפן החוקי, ועוד יותר מכך בפן ההלכתי, למתן החלטה המורה הלכה למעשה על מכירת רכושו של אדם לצד ג' – בדין יחיד.

הגדרת החלטה "החלטת ביניים" אינה יכולה לשמש מענה לליקוי האמור, ההבדל בין החלטת ביניים להחלטה סופית אינו בשם אלא במהות. "שינוי השם" אומנם משמש לעיתים כסגולה לריפוי חולים, אך אינו יכול לרפא את מומה של החלטה כאמור הניתנת בדין יחיד.

לכאורה נוכח כל האמור עד כה היה עליי להיעתר לבקשה וליתן את רשות הערעור, אולם עיון בתיק בית הדין קמא מלמד כי ההחלטה האמורה אינה "סוף פסוק":

לאחר החלטה זו הודיעה הזוכה בהתמחרות כי תהיה נכונה לוותר על זכייתה לטובת המבקש בתנאים מסוימים ואף המבקש הודיע כי נכון הוא לאותם תנאים. כונס הנכסים מסר הודעה בעניין לבית הדין קמא ובית הדין קמא נתן עקב כך החלטה – והפעם בהרכב מלא, מה שייתכן שיש בו כדי לרפא את הפגם האמור – שבה הותר לכאורה את ההחלטה האמורה על כנה, אבל לא באורח החלטי, וכדלהלן:

התקבלה הודעת כונס הנכסים כדלהלן [...]

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לאחר העיון בבקשה ובנספח בית הדין מבהיר כי בשלב הזה אינו רואה לנכון להיעתר לבקשה זו, לאור התנהלות הבעל לכל אורך הדרך וחוסר האמון של בית הדין בהתנהלותו, חוסר אמון שרכש לו הבעל בצדק רב [...]

לאחר שיינתנו הנימוקים להחלטה מתאריך 21.2.23 ובהקדם, תשקול [אלמונית] בשנית את עמדתה ובית הדין ישקול בהתאם את החלטתו.

בית הדין מחליט:

א. לעת עתה ההחלטה מתאריך 21.2.23 בעינה עומדת.

ב. עותק מההחלטה יועבר לכוונס הנכסים ולזוכה בהתמחרות – [אלמונית].

משמעותם של הדברים היא כי במישור העקרוני עומד בית הדין, והפעם כאמור – בהרכב מלא, על ההחלטה הקודמת, אך בפועל לא תיושם המכירה אלא לאחר שיינתנו הנימוקים להחלטה ואך ורק אם הזוכה בהתמחרות תבחר, לאחר מתן הנימוקים, לעמוד על זכותה לרכוש את הנכס ולחזור בה מהסכמתה לוותר על זכייתה לטובת המבקש.

עתה אכן הפכה ההחלטה בדיעבד להחלטת ביניים – למעשה גם אם לא להלכה – החלטה עקרונית שבשלב זה אינה אופרטיבית, ושאינה צפויה להיות להחלטה אופרטיבית אלא לכשיינתנו נימוקים – מה שירפא בפועל גם את הפגם של העדר הנימוקים ויאפשר דיון יעיל וצודק בערעור אם יחליט המבקש לערער על ההחלטה הסופית שתינתן היינו על ההחלטה המנומקת שתשלים את ההחלטות הקודמות.

בנסיבות אלה אכן יש לדחות עתה את בקשת רשות הערעור (ובנסיבות אלה אכן יש לקבוע בדיעבד כי לאחר התיקון שנוצר מכוחה של ההחלטה האחרונה ושהפך את קודמתה להחלטת ביניים במהות ולא רק בשם – אין זכות ערעור), הן משום שאין תוחלת במתן רשות ערעור שעה שיינתן שלבסוף תתמיד הזוכה בויתורה האמור והדיון יתייתר, הן משום שאין צידוק מספיק להרשות את הערעור על החלטת ביניים שאינה אופרטיבית כשהחלטה האופרטיבית צפויה בקרוב, וכך מכל שכן שעה שלכשתינתן זו יהיה נקל יותר לקיים דיון ולהכריע הכרעה צודקת שכן יהיו לפנינו נימוקיו של בית הדין קמא להחלטתו – המבקש יוכל לטעון נגדם באופן ממוקד ומנומק, המשיבה תוכל להשיב גם היא בדרך זו ואנו – בית הדין הגדול – נוכל לבחון את הדברים לאשורם ולא נזדקק "לנחש" מה טעמו של בית הדין קמא ולדון אם אותו טעם צודק הוא או לא או "להמציא" טעם משלנו להחלטת בית הדין קמא.

סוף דבר

א. בקשת רשות הערעור נדחית. המבקש יוכל להגיש ערעור, אם יחפוץ בכך ואם יזדקק לכך נוכח החלטתה של הזוכה והחלטת בית הדין קמא, לאחר שיינתן בית הדין קמא את החלטתו המנומקת.

ב. החלטה זו מותרת בפרסום בכפוף להשמטת פרטיהם המזהים של הצדדים, לרבות פרטי הזוכה בהתמחרות.

ניתן ביום ח' באדר התשפ"ג (1.3.2023).

הרב שלמה שפירא

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה